

Kurkunpään poistoleikkauksen jälkeinen kotihoito

Hengitystieavanne

Kurkunpään poistoleikkauksen eli laryngektomian yhteydessä henkitorvi kiinnitetään kaulan ihoon pysyväksi hengitystieavanteeksi. Aluksi tässä pidetään silikonista putkea eli larytuubia pitämään avannetta auki ja estämään kuroutumista. Larytuubeja on eri kokoisia, reiättömiä sekä reiällisiä malleja. Larytuubin lyhyempi malli on nimeltään larynappi tai larybutton.

Ääniproteesi

Kurkunpään poistoleikkauksen jälkeen normaali äänenmuodostus ei ole enää mahdollista. Sinulle on leikkauksen yhteydessä asetettu ääniproteesi, jonka avulla on mahdollista saada ääni toimimaan uudelleen. Ääniproteesi on asetettu ruokatorven ja henkitorven väliseen seinämään, eikä sitä näy päällepäin. Proteesi näkyy vain, kun katsot hengitystieavanteesta sisälle (stooma-aukosta henkitorven takaseinämään). Ääniproteesin käyttö on sinulla elinikäistä. Jos proteesiin tulee vikaa, se on mahdollista vaihtaa uuteen esimerkiksi Tyksin korvapoliklinikalla.

Mikäli ääniproteesia ei voida asentaa paikoilleen tai sen käyttö ei onnistu, voidaan vaihtoehtoisesti käyttää puhevibraattoria. Puhevibraattori on sähköinen värähtelijä, jota pidetään leuan alla ihoa vasten ja puhe saadaan aikaan nieluun ja suunpohjaan siirtyvän värähtelyn avulla.

Kommunikointi kirjoittamalla paperille, tekstiviestein tai tietokoneen avulla ovat myös tärkeitä viestintäkeinoja. Kännykkään tai tietokoneelle on mahdollista ladata puhesynteessiohjelma, jolloin kirjoitetun tekstin saa kuuluvaksi, ääneen puhuttuna.

Larytuubin käyttö

- Larytuubin käytön tarkoitus on pitää hengitystieavannetta auki, varsinkin leikkauksen jälkeiset ensimmäiset kuukaudet.
- Larytuubeja on hyvä olla kaksi, joista yksi on käytössä ja toinen puhtaana.
- Vaihda larytuubi päivittäin.
- Larytuubin kestoikä on noin 6 kuukautta.

Kosteuslämpövaihtimen käyttö ja tarkoitus

- Kosteuslämpövaihdin kostuttaa, lämmittää ja puhdistaa hengitysilmaa.
- Pidetään larytuubin päässä tai liimapohjaan kiinnitettynä.

- Hengitysteiden värekarvatoiminta tehostuu ja liman siirtely helpottuu.
- Suojaa ilman epäpuhtauksilta ja tehostaa hengitystoimintaa.
- Vaihda kosteuslämpövaihdin kerran vuorokaudessa, tarvittaessa useammin ja aina, kun siinä on runsaasti limaa.

Liimapohjan käyttö

- Myöhemmin, kun hengitysavannetta ympäröivä iho on parantunut, voit larytuubin sijaan käyttää hengitystieavanteen ympärille asetettavaa liimapohjaa. Kosteuslämpövaihtimen asetat silloin liimapohjaan. Yöllä on hyvä pitää larytuubia, jotta avanne pysyy auki ja kaulan iho saa ilmahoitoa.
- Avanteen kuroutuminen on yksilöllistä, joten seuraa mahdollista avanteen pientymistä. Tarvittaessa käytä larytuubia pitämään avannetta auki.
- Liimapohjan käytöllä pyritään mahdollisimman hyvään ääniproteesiäänänen toimivuuteen

Hengitystieavanteen ihon hoitaminen

- Puhdista hengitystieavanteen ympäristö larytuubin vaihdon yhteydessä pesemällä iho esimerkiksi pesulapun avulla. Voit käyttää tarvittaessa mietoa saippuaa. Älä hankaa ihoa. Kuivaa iho huolellisesti taputtelemalla ja tarvittaessa rasvaa miedolla perusvoiteella.
- Hengitystieavanteeseen ei saa päästää vettä.
- Voit käyttää liukasteena vettä tai vesipohjaista liukastetta (KY-geeli), kun asetat larytuubin hengitystieavanteeseen
- Pese käytössä ollut larytuubi tai larynappi lämpimällä juoksevalla vedellä. Käytä tuubiharjaa. Jos larytuubi tai larynappi on kovin eritteinen, sitä voi liottaa vedessä ennen harjausta.
- Puhdista larytuubin harja pesemällä se vedellä. Anna kuivua itsestään ilmavassa paikassa.

Ääniproteesin puhdistus

- Harjaa ääniproteesi 2-4 kertaa päivässä, aina larytuubin vaihdon tai puhdistuksen yhteydessä ja ruokailun jälkeen.
- Tarvitset ääniproteesiharjan, peilin ja hyvän valaistuksen.
- Ääniproteesi näkyy henkitorviavanteen takaseinällä renkaana, jossa on reikä keskellä.
- Kasta harja veteen ja työnnä harja proteesin reikään niin syväälle kuin se menee helposti, älä runno. Vedä harja ulos proteesista pyörivällä liikkeellä. Älä rassaa harjalla edestakaisin. Huuhtelee harjaa juoksevan veden alla. Toista tätä toimintaa kunnes proteesi on puhdas eikä harjaan jää limaa.
- Tarkista lopuksi, että proteesin pidempi reunalippa jää osoittamaan alaspäin.
- Ääniproteesin kestoikä on keskimäärin 3-6 kk, jolloin se pitää vaihtaa. Tarvittaessa ääniproteesi pitää vaihtaa useammin.

Hoitotarvikkeet kotona

- Hengitysavanteen hoitotarvikkeet voit tilata ja noutaa maksutta oman terveyskeskuksen hoitotarvikejakelusta.
- Hoitotarvikkeiden tilaamiseksi saat sairaalasta hoitotarviketodistuksen. Todistukseen on kirjoitettu tarvikkeen nimi, tuotenumero ja arvioitu tarve.
- Leikkauksen jälkeen kotiutuessasi saat alkuun hoitotarvikkeita sairaalasta.

Muuta huomioitavaa

- Voit kiinnittää larytuubin kaulalle nauhalla tai tähän tarkoitukseen tehdyillä tarroilla (laryclipsit).
- Suihkussa käyntiä varten hengitystieavanteen päälle on olemassa muovinen suihkusuoja, joka kiinnitetään liimapohjaan.
- Hengitystieavannealuetta voit suojata huivilla tai muulla vastaavalla.
- Jos lähdet kotoa kauemmaksi, ota tavaksesi pitää mukanas pullollinen vettä, larytuubi- sekä ääniproteesiharja, ettei tukkeutuminen pääse yllättämään.
- Jos juodessa tai syödessä joudut yskimään, on syytä epäillä ääniproteesin vuotoa ja ruuan pääsyä henkitorveen. Tällöin ääniproteesin voi sulkea tulpalla ruokailun ajaksi vuodon ehkäisemiseksi. Tulppa laitetaan ääniproteesiin proteesiharjan varren päällä painamalla. Ääniproteesin vuotaessa sovi mahdollisimman pian aika korvapoliklinikalle ääniproteesin vaihtoa varten.
- Ilmankostuttimen käyttö on aiheellinen lämmityskauden aikana, sillä avanne ja alemmat hengitystiet karstoittuvat helposti, jos kosteus asuintiloissa laskee haitallisen alhaiseksi. Myös hengitystietulehdusten aikana tarvitaan lisäkostutusta. Sopivana huoneilman suhteellisena kosteutena pidetään talviaikaan 20–40 %. Kesällä huoneilman kosteus seurailee ulkoilman kosteuspitoisuuksia, 50–70 %.